

Sygn. akt: I C 59/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Ewa Oknińska
Protokolant:	stażysta Alicja Pniewska

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa A. K., I. K.**

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że pomiędzy powodami A. K., I. K. i pozwanym (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N. - H. zawartej w dniu 30 sierpnia 2005 r. pomiędzy powodami a (...) Bank (...) S.A. w G.,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 132.707,41 (sto trzydzieści dwa tysiące siedemset siedem 41/100) zł z zastrzeżeniem, że spełnienie przez pozwanego zasądzonych świadczenia pieniężnego winno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów zwrotu pozwanemu udostępnionego na mocy spornej umowy kredytu kapitału w kwocie 142.000 zł lub zabezpieczeniem roszczenia o jej zwrot,

III. w pozostałym zakresie oddala powództwo,

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.817 zł tytułem kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

sędzia Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 59/22

UZASADNIENIE

Powodowie A. K. i I. K. złożyli pozew przeciwko pozwanemu (...) Bank (...) S.A. w W., w którym wnieśli o:

- ustalenie, że umowa kredytu z dnia 30 sierpnia 2005 r. nr (...)05- (...) zawarta między stronami jest nieważna,
- zasądzenie od pozwanego na rzecz i do niepodzielnej ręki powodów kwoty 132.707,41 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 listopada 2021 r. do dnia zapłaty,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w dniu 30 sierpnia 2005 r. strony zawarły umowę kredytu hipotecznego, denominowanego do waluty CHF. Powodowie podnieśli, że nie zostali poinformowani, w jaki sposób bank ustala wysokość CHF. Umowa kredytu nie była z nimi negocjowana w żadnym zakresie. Powodom nie przedstawiono wcześniej projektu umowy, w dacie jej zawarcia dokumenty były przygotowane do podpisu. Dalej podali, że w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 5 października 2021 r. zapłacili na rzecz pozwanego, w związku z realizacją umowy kredytu kwotę 132.707,41 zł, w tym kwotę 130.514,91 zł tytułem rat kapitałowo – odsetkowych oraz kwotę 2.192,50 zł tytułem prowizji. Powodowie podkreślili, że pozwany nie udzielił im informacji oraz nie przedstawił symulacji jaki skutek dla wysokości rat oraz salda kredytu może mieć znaczący wzrost kursu CHF, kiedy kredyt przestanie być opłacalny, co się stanie z ratą i saldem kredytu jeśli nastąpi kryzys finansowy. Nadto wskazali, iż bank nie udzielił im informacji o zasadach tworzenia tabeli kursowej banku. Powodowie wskazali na abuzywność postanowień umownych odnoszących się do waloryzacji kredytu oraz rat kredytu tj. § 2 pkt 1 -4, § 7 pkt 8 i 9, § 10 pkt 2 i 3, § 12 pkt 5 umowy. W ocenie strony powodowej kwestionowane postanowienia umowne ukształtowały prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Wyłączenie stosowania powyższych klauzul powoduje, że dalsze wykonywanie umowy staje się niemożliwe, a w konsekwencji umowa kredytu jest nieważna. Ponadto powodowie wskazali, że umowa może zostać oceniona jako na nieważna z uwagi na sprzeczność z art. 353⁽¹⁾k.c. i art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe (pozew k. 4-18).

Pismem z dnia 5 kwietnia 2023 r. powodowie doprecyzowali roszczenie o ustalenie, w ten sposób, że ostatecznie wnieśli o:

1. ustalenie, że nie istnieje pomiędzy powodami oraz stroną pozwaną (następcą prawnym (...) Bank (...) S.A.) stosunek prawny wynikający z umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) zawartej w dniu 30 sierpnia 2005 r. pomiędzy powodami a pośrednikiem prawnym pozwanego, na skutek nieważności tej umowy w całości,
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz i do niepodzielnej ręki powodów kwoty 132.707,41 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie począwszy od dnia 10 listopada 2021 r. do dnia zapłaty,
3. zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu wg norm przepisanych.

(zmiana powództwa k. 232-233).

Pozwany (...) Bank (...) S.A. w W. w odpowiedzi na pozew domagał się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Pozwany wskazał, że kwestionuje roszczenia dochodzone przez powodów zarówno co do zasady jak i co do wysokości oraz podniósł zarzut ich nieudowodnienia.

Zaprzeczył wszelkim twierdzeniom strony powodowej, w szczególności, że:

- a) pozwany jest obowiązany do zapłaty na rzecz powodów kwoty dochodzonej w pozwie na którejkolwiek z podstaw prawnych wskazanych w pozwie,
- b) umowa kredytu jest sprzeczna z jakimikolwiek przepisami prawa, czy też sadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami,
- c) bank nie sprostął obowiązkowi informacyjnemu,
- d) strona powodowa udowodniła roszczenie dochodzone pozwem zarówno co do zasady jak i co do wysokości,
- e) zachodzą przesłanki do uznania umowy za nieważną, bądź bezskuteczną względem powodów,
- f) umowa kredytu zawiera klauzule niedozwolone,

g) umowa kredytu jest kredytem złotówkowym,

h) warunki umowy kredytu nie były indywidualnie ustalane z powodami,

i) kursy walut stosowane przez pozwanego były ustalane swobodnie, jednostronnie, w oderwaniu od realiów rynkowych.

Nadto pozwany wskazał na brak interesu prawnego powodów w powództwie o ustalenie (odpowiedź na pozew k. 59-85).

Na rozprawie w dniu 21 czerwca 2023 r. pozwany złożył oświadczenie, że na podstawie art. 496 k.c. w związku z art. 497 k.c., w przypadku uznania przez Sąd przedmiotowej umowy za nieważną, korzysta z prawa zatrzymania kwoty dochodzonej przez powodów do czasu zaoferowania zwrotu przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 142.000,00 zł wypłaconej w związku z podpisaną umową kredytu lub zabezpieczenia roszczenia o zwrot (protokół rozprawy z dnia 21 czerwca 2023 r. k. 255-255v.)

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwany Bank (...) Spółka Akcyjna w W., jest następcą prawnym (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w G..

(okoliczność bezsporna)

W dniu 25 lipca 2005 r. powodowie – działając jako konsumenci - złożyli wniosek o kredyt budowlano-hipoteczny, w którym zwrócili się o udzielenie kredytu w kwocie 142.000 zł na zakup lokalu mieszkalnego. Jako wnioskowaną walutę wskazali CHF.

(dowód: wniosek kredytowy k. 88-89)

W dniu 30 sierpnia 2005 r. strony zawarły umowę kredytu mieszkaniowego N.-H. nr (...)05- (...), na podstawie której Bank zobowiązał się pozostawić do dyspozycji powodom kredyt w kwocie 56.687,73 CHF z przeznaczeniem na finansowanie przedpłat na poczet nabycia od firmy deweloperskiej lokalu mieszkalnego. (§ 2 i 3 umowy).

Zgodnie z § 2 umowy Bank udzielił powodom kredytu na okres od 30.08.2005 r. do 05.08.2035 r. na warunkach określonych w umowie oraz w ogólnych warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego N. – H.. W § 2 ust. 2 umowy wskazano, że jest to kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 56.687,73 CHF.

Najistotniejsze postanowienia umowy:

- § 1 pkt. 15 Tabela opłat i prowizji – aktualna obowiązująca „Tabela opłat i prowizji dla klientów indywidualnych w (...) Bank (...) S.A. § 1 pkt. 16) Tabela Kursów - aktualna „Tabela kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” obowiązująca w Banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych;

- § 2 ust. 3-5 Kwota kredytu w złotych zostanie określona przez przeliczenie kwoty w CHF na złote według kursu kupna CHF zgodnie z Tabelą kursów z dnia uruchomienia środków. Rozliczenia z bankiem z tytułu zaciągniętego kredytu w zakresie prowizji, odsetek i rat, dokonywane będą w złotych. Do przeliczeń stosowane będą kursy sprzedaży CHF według odpowiedniej Tabeli kursów. Ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi Kredytobiorca, z zastrzeżeniem § 10 ust. 4 oraz § 20 ust. 4.

- § 5 ust. 1 i 2 Bank pobiera odsetki od uruchomionej kwoty kredytu według zmiennej stopy procentowej, ustalonej na podstawie stopy bazowej kredytu, powiększonej o marżę banku. Oprocentowanie kredytu stanowi sumę: 1/ stopy bazowej kredytu, aktualnej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków z zastrzeżeniem § 6 ust. 1 oraz 2/ marży banku, która dla udzielonego kredytu wynosi 2,90% w stosunku rocznym i pozostaje niezmienna

przez cały okres kredytowania z wyłączeniem § 6 ust. 2-3, co w przypadku uruchomienia środków w dniu podpisania niniejszej umowy stanowi oprocentowanie na poziomie 3,71%.

- § 6 ust. 1, 2 i 4 Zmiana stopy bazowej na stopę obowiązującą w ostatnim dniu roboczym przed dniem zmiany, następuje ostatniego dnia każdego 6-miesięcznego okresu obrachunkowego (lub najbliższego dnia roboczego następującego po tym dniu) aż do dnia ostatecznej spłaty, przy czym pierwsza zmiana następuje po 6 miesiącach, licząc od dnia uruchomienia kredytu. Marża banku ulega obniżeniu o 1 p.p. po ustanowieniu docelowego zabezpieczenia spłaty kredytu tj. po przedłożeniu w banku odpisu z księgi wieczystej z prawomocnym wpisem hipoteki na rzecz banku. W przypadku zmiany stopy bazowej kredytu lub marży banku, wysokość oprocentowania kredytu zmienia się o tyle punktów procentowych, ile wyniesie ta zmiana.

- § 7 ust. 2, 8 i 9 Bank udziela prowizję za udzielenie kredytu w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość 825,55 CHF. Prowizje pobierane są w złotych w równowartości kwoty wyrażonej w CHF. Do przeliczeń kwot prowizji z CHF na złote stosuje się kurs sprzedaży CHF według tabeli kursów obowiązującej w dniu zapłaty prowizji.

- § 10 ust. 2, 3 i 4 wypłata środków z tytułu udzielonego kredytu następuje w złotych w równowartości kwoty wyrażonej w CHF. Do przeliczeń kwot walut wypłacanego kredytu stosuje się kurs kupna CHF według Tabeli kursów z dnia wypłaty środków. W przypadku gdy przyznana kwota kredytu na skutek różnic kursowych okaże się na dzień uruchomienia kredytu kwotą: 1/ przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu określonego w § 3 niniejszej umowy – bank uruchamiając kredyt wypłaci środki w sposób opisany w ust. 1 w wysokości stanowiącej równowartość w CHF kwoty niezbędnej do realizacji tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej, 2/ niewystarczającą do realizacji celu określonego w § 3 niniejszej umowy, kredytobiorca zobowiązany jest do zbilansowania inwestycji poprzez uzupełnienie środków własnych.

- § 12 ust. 1, 2 i 5 Spłata kredytu powinna nastąpić do dnia 05.08.2035 r., zgodnie z harmonogramem spłat doręczanym kredytobiorcy po wypłacie całej kwoty kredytu: 1/ w 360 równych ratach kapitałowo-odsetkowych (z wyjątkiem ostatniej raty, która jest ratą wyrównującą), składających się z rat kapitałowych i bieżących odsetek, płatnych do 30 dnia każdego miesiąca, 2/ w przypadku nie uruchomienia kredytu w miesiącu, w którym podpisano niniejszą umowę, ilość rat może ulec zmianie, a spłata przebiega zgodnie z harmonogramem spłat. W dniu wymagalności określonym w harmonogramie spłat bank pobierze środki pieniężne wyłącznie w wysokości należnej bankowi kwoty, która w całości pokryje przypadającą na ten dzień kwotę kredytu wraz z odsetkami : 1/ z rachunku o którym mowa w § 9 ust. 1 lub/i 2/ z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy. Harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w CHF. Spłata zobowiązania następuje w złotych. Do przeliczeń kwot walut spłacanego kredytu na złote, stosuje się kurs sprzedaży CHF według Tabeli kursów obowiązującej w dniu spłaty.

- § 13 ust. 1 Odsetki od kwoty wykorzystanego kapitału naliczane są za okresy miesięczne, licząc od dnia uruchomienia kredytu do dnia poprzedzającego całkowitą spłatę włącznie, według obowiązujące dla kredytu w tym czasie stopy procentowej.

Na zabezpieczenie spłaty należności z umowy kredytu ustanowiono hipotekę kaucyjną do kwoty 213.000,00 zł na kredytowanej nieruchomości, cesję na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych, weksel własny in blanco z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową (§ 8 ust. 1 umowy).

Zgodnie z § 11 ust. 6 OWKM spłata kredytu następowała w ten sposób, że kredytobiorca miał dokonywać wpłat środków na rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy prowadzony przez bank lub bezpośrednio na rachunek obsługi kredytu, w dniu wymagalności, określonym w harmonogramie spłat, bank pobierał środki (wyłącznie w wysokości należnej bankowi kwoty, która w całości miała pokryć przypadającą na ten dzień kwotę raty kredytu wraz z odsetkami) z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy lub bezpośrednio z rachunku obsługi kredytu.

W umowie ani Ogólnych warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego N.-H. nie ustalono w jaki sposób tworzone są Tabele kursów.

(dowód: umowa o kredyt mieszkaniowy k. 22-30, OWKM k. 139-144v.)

Bank wskazał w zaświadczeniu, że kredyt został wypłacony powodom jednorazowo w dniu 1 września 2005 r. w kwocie 56.687,73 CHF, z czego kwota 55.710,31 CHF została przelana na rachunek obsługi kredytu i po jej przeliczeniu na PLN zaewidencjonowana na tym rachunku jako kwota 142.000,00 PLN (zastosowano kurs 2,5489). Kwota 977,42 CHF została zarachowana na wcześniejszą spłatę kredytu.

Z zaświadczenia banku, wydanego 12 lutego 2021 r. i historii rachunku wynika, że w okresie od dnia 5 października 2005 r. do dnia 5 października 2021 r. powodowie zapłacili na rzecz banku kwotę 132.707,41 zł, w tym kwotę 2.192,50 zł tytułem prowizji od udzielenia kredytu.

(dowód: zaświadczenie banku k. 31-40, historia rachunku k. 42-44)

Środki z kredytu powodowie przeznaczyci na zakup mieszkania, w którym zamieszkują do tej pory. W kredytowanej nieruchomości od 2,5 roku jest zarejestrowana działalność gospodarcza do celów korespondencyjnych. Do prowadzenia działalności powódka wynajmuje lokal. Kredyt nie był rozliczany w kosztach działalności. Mieszkanie nie było wynajmowane. W 2021 r. powodowie dowiedzieli się, że w umowie znajdują się niedozwolone postanowienia.

Powodowie oświadczyli, iż znane są im konsekwencje uznania umowy za nieważną i podtrzymali powództwo.

(dowód: przesłuchanie powodów k. 217v.-218)

Pismem z dnia 25 października 2021 r. (doręczonym bankowi w dniu 02 listopada 2021 r.) powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 132.707,41 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia spełnionego od dnia zawarcia umowy do dnia 5 października 2021 r. z uwagi na nieważność umowy kredytu w związku z wprowadzeniem do umowy klauzul abuzywnych.

(dowód: wezwanie do zapłaty k. 45., potwierdzenie nadania k. 46, śledzenie przesyłek k. 47)

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powodów o ustalenie, że pomiędzy powodami i pozwanym nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu zasługuje na uwzględnienie w całości, żądanie zapłaty dochodzone z uwagi na nieważność umowy kredytu zasługuje zaś na uwzględnienie w zasadniczej części.

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych przez strony dokumentów – w szczególności umowy kredytowej, wniosku kredytowego oraz zaświadczenia wystawionego przez pozwanego Bank przedstawiającym historię spłat kredytu. Sąd dał wiarę również zeznaniom strony powodowej i zeznaniom zawnioskowanych przez stronę powodową świadków w takim zakresie w jakim znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Zeznania świadka E. T. odnosiły się generalnie do procedury udzielania kredytów, albowiem świadek nie pamiętał rozmów przeprowadzonych z powodami. Natomiast świadek A. B. wskazała, że nie pamięta rozmów przeprowadzonych z powodami ani okoliczności zawierania tej konkretnej umowy.

Sąd na podstawie 235² § 1 pkt 4 i 5 k.p.c. pominął wniosek dowody strony pozwanej dotyczący przesłuchania świadka M. M., albowiem na rozprawie w dniu 21 czerwca 2023 r. pełnomocnik pozwanego oświadczył, iż świadek przebywa na długotrwałym zwolnieniu lekarskim z uwagi na ciężką chorobę. W związku z takim stanem rzeczy, przeprowadzenie tego dowodu jawi się jako niemożliwe do przeprowadzenia oraz prowadzi do przedłużenia postępowania.

Sąd pominął na podstawie 235² § 1 pkt 2 k.p.c. wniosek dowodowy strony pozwanej dotyczący dopuszczenia dowodu z opinii biegłego. Pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę jest bowiem dopuszczalne wtedy, gdy okoliczności sporne, na które dowód powołano, zostały dostatecznie wyjaśnione (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r. sygn. akt II CNP 41/12, wyroki SN: z 12 stycznia 2005 r., I CK 451/04, z 5 lutego 2009 r., II UK 176/08 i z 13 grudnia

2010 r., III SK 16/10). Opinia biegłego stanowi jedynie dowód dający Sądowi, rozstrzygającemu sprawę merytorycznie, dokonanie ustaleń w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych (a więc wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy ogólnej – powszechnej). W tej sprawie Sąd uznał, że zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań strony powodowej, w pełni pozwalają na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy, w szczególności w oparciu o zaświadczenie wystawione przez pozwanego (pozwalające na ustalenia wysokości dokonywanych wpłat przez powodów), zaś wniosek dowodowy o dopuszczenie opinii biegłego potraktował, z uwagi na powyższe, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

Powodowie posiadają interes prawny w wystąpieniu z żądaniami pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest również czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). W myśl art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony przedmiotowej umowy kredytu) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy,
- 2) kwotę i walutę kredytu,
- 3) cel, na który kredyt został udzielony,
- 4) zasady i termin spłaty kredytu,
- 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany,
- 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu,
- 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych,
- 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje,

10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W ocenie Sądu zasadnicze postanowienia umowy z dnia 17 marca 2006 r. spełniają co do zasady przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem i strony umowy i kwota oraz waluta kredytu, cel, na jaki został udzielony, zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany.

Zatem w ocenie Sądu umowa łącząca strony - ze względu na jej konstrukcję - nie może być uznana za nieważną. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacona w walucie polskiej. Dopuszczalne jest zawieranie tego typu umów w świetle art. 358¹ § 2 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem istnieje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecnictwie zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyrok SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyrok SN w sprawie V CSK 229/06).

W przedmiotowej sprawie walutą kredytu jest CHF, natomiast walutą wykonania kredytu był złoty polski. Strona powodowa bowiem zobowiązana była spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF. Zgodnie z orzecnictwem SN dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej oraz zastrzeżenie sposobu wykonania umowy tj. wypłaty i dokonywania spłaty kredytu w złotych polskich. Ponadto zgodnie z art. 353¹ k.c. zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Zdaniem Sądu powyższa umowa stanowi swojego rodzaju wariant umowy kredytowej przewidzianej w przepisach ustawy prawo bankowe. Bez wątplenia bowiem celem stron było udostępnienie przez pozwanego powodowi równowartości określonej kwoty pieniędzy oraz jej zwrot przez powodów w określonym w umowie terminie - przy czym miernikiem tej wartości miał być kurs franka szwajcarskiego do waluty polskiej.

W przypadku ryzyka zmiany kursu wskazać trzeba natomiast, że na zmianę kursu waluty wpływa szereg czynników ekonomicznych jak i pozaekonomicznych, niezależnych od woli stron zawartej umowy. Kursy walut z natury swojego funkcjonowania cechują się zmienną wartością, wykazując raz tendencję zwyżkową, a innym razem spadkową. Zmienność kursów walut jest faktem powszechnie znanym, nie wymagającym dowodu.

Niemniej, opisany w umowie mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań wymaga oceny również w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji i informacji przez bank, w tym zakresie gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszają jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, że powodowie zawarli umowę kredytu jako konsumenci. Żaden przeprowadzony w sprawie dowód nie wskazuje, aby strona powodowa zawierała przedmiotową umowę w ramach działalności gospodarczej.

I tak, stosownie do § 2 ust. 3-5 umowy, kwota kredytu w złotych miała zostać określona przez przeliczenie kwoty w CHF na złote według kursu kupna CHF zgodnie z Tabelą kursów z dnia uruchomienia środków. Rozliczenia z bankiem z tytułu zaciągniętego kredytu w zakresie prowizji, odsetek i rat, miały być dokonywane w złotych. Do przeliczeń zastosowanie miały kursy sprzedaży CHF według odpowiedniej Tabeli kursów. Ryzyko związane ze zmianą kursu

waluty ponosił Kredytobiorca. Z kolei w § 12 ust. 5 umowy, wskazano, iż harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w CHF. Spłata zobowiązania następuje w złotych. Do przeliczeń kwot walut spłacanego kredytu na złote, stosowano kurs sprzedaży CHF według Tabeli kursów obowiązującej w dniu spłaty.

Tak więc, zmiana kursu waluty wpływała na wypłacone w złotych kwoty kredytu oraz na spłacane w złotych przez kredytobiorców kwoty rat kapitałowo – odsetkowych, a ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosili kredytobiorcy. Spłata kredytu następowała w złotych polskich w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej. Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu zastosowanie miał kurs sprzedaży danej waluty obowiązujący w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Bez wątplenia powodowie nie mieli żadnego wpływu w zakresie ustalenia kursu waluty CHF, niezbędnego do ustalenia wzajemnych zobowiązań stron, co wynika z ich zeznań, że zakres dopuszczalnych negocjacji był znikomy. Nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia dotyczące kursów CHF do wypłaty i spłaty kredytu były realnie negocjowane, gdyż bezsporne było, że umowa została zawarta na podstawie opracowanego przez bank wzorca. Oznacza to, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz.Urz.UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać (z tych względów bezprzedmiotowe było również prowadzenie postępowania dowodowego na omawiane okoliczności).

„Klauzule waloryzacyjne” w umowie kredytu spowodowały, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy podlegała wielokrotnemu przeliczaniu z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty przy czym mechanizm ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do tabeli kursów obowiązującej w Banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, zaś powodowie nie mieli na ten kurs żadnego wpływu. Zatem postanowienia, o których mowa, nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Jak wynika z przedłożonych dokumentów, powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursu i zadeklarowali zgodę na poniesienie tego ryzyka, jednakże czym innym jest zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym jest swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank według kryteriów na które powodowie nie mieli żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego

w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Takie ukształtowanie umowy spowodowało, że po zawarciu umowy strona powodowa miała ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie mu wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał bank.

Zdaniem Sądu umowa, w której to jedna strona ma prawo do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy, prowadzi do wniosku, że postanowienia dotyczące kursu waluty właściwego dla wzajemnych rozliczeń stron były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty wymiennej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

Wylimitowanie postanowień dotyczących kursu waluty przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a strona powodowa w terminach płatności kolejnych rat powinna je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. W ocenie Sądu nie ma możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z aktualnym poglądem wyrażonym w orzecznictwie, klauzulę waloryzacyjną traktuje się jako główne świadczenie kredytobiorcy, gdyż wpływa ona na wysokość tego świadczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r. sygn. akt: I CSK 242/18, *legalis* nr 1966950). Zatem, w odniesieniu do przeliczenia należności stron brak jest możliwości zastępowania niedozwolonych klauzul umownych przepisami o charakterze ogólnym, które są przepisami dyspozytywnymi. Pogląd ten został wypracowany w oparciu o związanie wszystkich sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C -260/18. TSUE podtrzymał pogląd, że w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy, skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje. Jedynie w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym. Wyjątek ten obejmuje sytuacje w której jest zgoda stron na jego zastosowanie oraz okoliczność, że brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi.

Dotychczas, orzecznictwo usuwając z umowy klauzule abuzywne odwoływało się do norm ogólnych prawa cywilnego, zastępując klauzulę waloryzacyjną średnim kursem walut obcych prezentowanym przez Narodowy Bank Polski czy też innych kursów walut wskazywanych przez strony w umowie. Zgodnie ze stanowiskiem TSUE nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, gdyż spowodowałoby to ingerencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów. Zresztą, pozostawałoby to także w sprzeczności z bytem klauzuli waloryzacyjnej jako świadczenia głównego kredytobiorcy.

W przedmiotowej sprawie brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Zatem należy rozważyć, czy umowa łącząca strony może być utrzymana bez niedozwolonych klauzul, czy też nie jest to możliwe i należy ustalić nieważność umowy. Mając na względzie treść art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, niewątpliwie umowa nie może być utrzymana w mocy tylko wtedy, gdy na podstawie pozostałej treści umowy nie da się ustalić praw i obowiązków stron. W ocenie Sądu brak możliwości uzupełnienia umowy po wylimitowaniu abuzywnych postanowień, powoduje, że nie jest obiektywnie możliwe wykonanie przez obie strony umowy. Zgodnie bowiem z aktualnym orzecznictwem zakwestionowane postanowienia umowne dotyczące mechanizmu przeliczania określają podstawowe świadczenia stron i z tego względu charakteryzują umowę. Po wylimitowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów

wymiany, wiadomym jest jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji powodów równowartość określonej kwoty CHF w złotych polskich, lecz nie wiadomo według jako miernika ma być wyliczona ta równowartość. Nie jest również wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu, która podlega zwrotowi na rzecz Banku, albowiem ustalenie wysokości zobowiązania odnosiło się do kursów walut. Brak jednoznacznego określenia zasad ustalania kursów, a tym samym brak możliwości określenia praw i obowiązków stron oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Podnieść należy, że strona powodowa była pouczona o skutkach ustalenia nieważności umowy i zgodziła się na poniesienie konsekwencji z tym związanych.

Z podanych wyżej przyczyn, Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 69 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 k.c. ustalił, że pomiędzy powodami A. K., I. K. i pozwanym (...) SA z/s w W. nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N. – H. zawartej w dniu 30 sierpnia 2005 r. pomiędzy powodami a (...) Bank (...) S.A. w G.. O czym orzeczono jak w pkt I sentencji wyroku.

Ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń została uznana za nieważną i sprzeczną z prawem, świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c. Zgodnie z nim w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby. Spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie powodów, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego – przesłankę jego wzbogacenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku V Wydział Cywilny z dnia 18 grudnia 2020 r., V ACa 447/20, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, publ.). Stosownie do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., mającej moc zasady prawnej, jeżeli bez bezskutecznego postanowienia, umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytobiorcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy. Zatem Sąd kieruje się utartą już w ostatnim orzecznictwie tzw. „teorią dwóch kondykcji”, zakładającą zasądzenie na rzecz kredytobiorcy pełnej sumy kwot spłaconych bankowi z pozostawieniem do osobnego procesu lub do zarzutu potrącenia kwot wypłaconych przez Bank. To potwierdza uchwała Sądu Najwyższego III CZP 11/20 z 16 lutego 2021 r., zgodnie z którą stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością spłaca kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenie nienależnego (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

W niniejszej sprawie powodowie żądali zwrotu kwoty 132.707,41 zł tytułem zwrotu świadczeń uiszczonych w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 5 lutego 2021 r. Z zaświadczenia banku oraz historii rachunku wynika, że powodowie uiszcili powyższą kwotę. Zresztą bank nie zakwestionował wyliczeń pod względem matematycznym (nie wskazał żadnych błędów rachunkowych).

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie brak jest podstaw do zastosowania art. 411 k.c. Spełnienie świadczeń wobec banku nie czyni zadość zasadom współżycia społecznego. Ponadto nie można stwierdzić, aby bank otrzymane świadczenia zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Ponadto roszczenie powodów nie jest przedawnione, powodowie w 2021 r. dowiedzieli się, że bank zastosował w umowie niedozwolone postanowienia.

Z tych przyczyn na podstawie powołanych przepisów zasądzone od pozwanego na rzecz powodów kwot 132.707,41 zł. Ponadto Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. – o czym orzekł w pkt II sentencji wyroku. Wobec ustalenia, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu oraz zasądzeniem na tej podstawie zwrotu spełnionych przez powodów świadczeń, pozwanemu przysługuje również roszczenie względem powodów. W ocenie Sądu roszczenie pozwanego banku nie jest przedawnione.

Zgodnie z art. 496 k.c. jeżeli skutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia

albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Natomiast stosownie do art. 497 k.c. przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania lub nieważności umowy wzajemnej.

Prawo zatrzymania zatem znajduje zastosowanie również w przypadku nieważności umowy wzajemnej - a taka właśnie jest sporna umowa. Wobec tego, roszczenie powodów o zapłatę na ich rzecz kwoty 132.707,41 zł i roszczenie pozwanego o zwrot kwoty 142.000,00 zł, są świadczeniami wzajemnymi.

Świadczeniem pozwanego na rzecz powodów była wypłata kwoty 142.000 zł, a zatem może on domagać się zwrotu świadczenia w takiej wysokości. Z tych przyczyn Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego.

Konsekwencją jego uwzględnienia jest brak opóźnienia w spełnieniu świadczenia przez pozwanego, wobec czego Sąd nie zasądził odsetek za opóźnienie od dochodzonej przez powodów kwoty. Wskazać bowiem należy, że do dnia wyrokowania powodowie jako konsumenci mogli po pouczeniu Sądu wyrazić chęć kontynuowania umowy i cofnąć powództwo. Tak więc ostatecznie dopiero z tą chwilą pozwany znalazł się w opóźnieniu.

W pozostałym zakresie, Sąd oddalił powództwo o zapłatę dochodzone z uwagi na nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu, o czym orzeczono jak w pkt III wyroku.

Uwzględnienie roszczeń zgłoszonych jako żądanie główne, czyni bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. Powodowie nieznacznie przegrali sprawę, dlatego pozwany zobowiązany jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na zasądzoną kwotę 11.817 zł na rzecz powodów: składa się opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 11 zł, opłata sądowa od pozwu w wysokości 1.000 zł, oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 10.800 zł.

W związku z tym, w punkcie IV wyroku Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Jednocześnie Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia kosztów procesu na rzecz każdego z powodów, bowiem pozew w niniejszej sprawie dotyczył jednego stosunku prawnego, umowy kredytu zawartej przez małżeństwo. Nadto w sprawie po stronie powodów występował jeden pełnomocnik, którego nakład pracy był typowy przy tego typu sprawach.

sędzia Ewa Oknińska